

GORIŠKI LIST

Goriški list izide vsako sredo in soboto zjutraj. —
Tiskarna in uredništvo v Gorici, Corso Verdi št. 47.
Telefon št. 292.

Gorica, dne 5. julija 1944.

Oglasi se zaračunavajo po ceniku.
Bančni konto pri Cassa di Risparmio
Gorica.

UDAREC S PESTJO PO PARALITIKIH

Leon Trockij, dejanski organizator ruskega boljševizma, ki ga je potem boljševizem sam požrl, je v enem svojih globoko zasnovanih del opredelil revolucijo kot udarec s pestjo po paralitiku, po hromcu.

V tej kratki opredelbi je duhovito zapopaden ves ustroj in način revolucije, ki jo snuje med našim narodom komunistično tolovajstvo in z njim tesno povezana terenska organizacija. Na eni strani je boljševiška revolucija udarec s pestjo, to je dejanje odločnosti, strumnosti, energije, na drugi strani pa boljševiška revolucija predpostavlja razkrojeno in hromo družbo, ki je nezmožna reakcije. Komunizem ni sam nikdar tako močan, da bi mogel uspeti v narodu, ki je v sebi čvrst, povezan in organiziran. Komunizem ne želi enakovrednega nasprotnika, ampak paralitika. V trenutku ko v neki družbi preprečimo paralizo, je komunizem izgubljen. Udarost partije same za revolucijo nikakor ne zadostuje.

Zato se komunizem v tako široki meri poslužuje vseh načinov razkroja. Ščuva v vojno, dela združbo med strankami, razkroja armade, upravni aparat, skratka razjeda vse, kar bi mu utegnilo biti nevarno.

Ko je visela v zraku slutnja, da bo izbruhnila prva svetovna vojna, se je Lenin v izgnanstvu skrivnostno smejal in si mel roke. Od razkroja, ki ga je prinašala, si je obetal rešitve za že zamrli boljševizem. In brž, ko se je povzpela v Rusiji na oblast, je že snoval priprave za drugo svetovno vojno. »Prva svetovna vojna nam je prinesla Rusijo, druga pa nam bo dala ves svet«, je izjavil. Ko je po februarjski revoluciji l. 1917. boljševiška stranka imela premalo lastnih sil, se je poslužila razkroja dveh glavnih strank eserjev (od začetnice t. j. socialnih revolucionarjev, SR) in kadetov (od začetnice KD, konstitucionalni demokratje). Boljševiški agenti so se vrnili v vodstvo obeh strank in tam rovarili, kužili ozračje z vednimi zdrahami ter ju popolnoma izpodminirali.

Paraliza, hromost, ki prisili ude k nemoči in negibnosti, je prvo in najvažnejše komunistično orožje. Pota, po katerih promika hromilni strup, so skrita in nevidna. Treba jih je neprestano študirati. Le šolano oko jih lahko odkrije. Proti znanstveno preračunanim zvijačam komunizma se z diletantstvom nič ne opravi. Dr. Goebbels je v znanem govoru, ki ga je imel po požigu nemškega državnega zbornice, dejal, da mora neprestano študirati boljševiške metode, in še se mu zgodi, da jih le s težavo prepozna, tako zvite in hinavske so.

V tisoč oblikah se paraliza zajeda v organizem: v obliki miniranja t. j. pošiljanja tihih in skritih komunistov v nekomunistične formacije, v obli-

VSE FRONTE V OGNJU

Tilly, Caen, Saint Lò, Cherbourg, - Berezina,
Trasimeno - novi boji, stari znanci

Gorica, dne 4. julija. - V.R. Vojna poročila so zopet postala nekoliko enolična. Njih vsebina govori sicer o trdih bojih, a ne prinašajo skoro več novih krajevnih imen. Tudi še tako pristranski opazovalec mora priznati, da to pomeni uspeh nemške brambe. Še se govori o Cherbourgu, kjer posamezne nemške postojanke še zadajajo sovražniku ljute udarce, tako da se mesto še ne more smatrati povsem zasedeno. Tudi ako bi prišlo do tega, bi pristanišče bilo popolnoma neuporabno, kakor priznava ameriški polkovnik Brehomb Somerwell. In to je težak udarec za invazije, ker potrebujejo dobrega pristanišča. Vzhodno reke Orne se pa sedaj sovražnik mora braniti. Tudi pri Caenu se mora omejevati na izvidniške akcije. Pri Saint Lò sovražnik napada. Tam divjajo sedaj oklopniki. Invazijska fronta je torej zelo živa, bistvenega premikanja fronte pa ni — napadi se vrstijo za napadi in tem odgovarjajo protinapadi. To je sedaj točna slika tega področja.

Na vzhodni fronti nemške čete vzdržujejo težke brambne boje. Tudi tukaj ni nič odločilnega. Rusi napadajo z velikimi masami oklopnikov posebno pri Sluzku. Zasedli so to mesto, a so ga morali kmalu za tem zopet zapustiti. Izredno hudi boji se vrše pri Osipoviču in Borisovu, kakor tudi ob Berezini in Polocku. Vsi ti boji imajo kot cilj prelom nemške bojne črte pri Minsku. Dosedaj so bili vsi

ruski napadi brezuspešni. Le na malo točkah so Sovjeti napredovali in se potem vgnzdili v bližini imenovanih mest, ki jih pa dosedaj še niso mogli zasesti. Poročila izvidnikov pa govore o velikem zbiranju ruskih čet na skoro vseh važnejših mestih te fronte, tako da se more z gotovostjo sklepati na poostreno nadaljevanje velike ruske ofenzive. Napadanje stane Ruse ogromnega vojnega materiala in tudi njih človeške izgube so izredno velike. Kakor vedno se Rusija ne ozira na izgube in išče za vsako ceno taktičnega uspeha. Elastičnost nemške brambe pa ji podira načrt za načrtom, ker ako bi morala tako krvave slediti nemškim četam do starih mej izgubljenega ozemlja, bi za Rusijo ta zmaga pomenjala več kot Pirovo zmago.

Tudi na italijanski fronti je položaj sličen. Povsod hudi boji in mogočni napadi sovražnika, toda imena pozorišč so vedno ista — od zapadne italijanske obale pa do jezera Trasimeno. Sovražnik je pridobil nekaj ozemlja južno mesta Siena. Sedanja bojna črta je približno sledeča: od jezera Trasimeno gre čez Chiusi, Motepulciano, Volterra do Cecine ob tirenski obali. Na drugi strani čez Macerato do Jadranskega morja. Vesten opazovalec bo takoj spoznal, da so boji v Italiji postali nekako stabilni in ne vsebujejo nikakih presenečenj. Tudi na tej fronti sovražnik vlači skupaj nove če-

te in mnogo materiala in je pričakovati zelo ostrih bojev.

Karakteristika obnašanja vseh nasprotnikov Nemčije je sedaj velika sila. Mudi se jim priti do odločilnih uspehov — Angliji pač, ker je treba nekoliko potolažiti Angleže, sedaj ko jim nad glavami tuli pošastno nemško orožje. Rusiji, ker ve, da je treba kmalu končati, ker bi sicer izkrevavela, in Ameriki je pač potrebno, da pokaže svojemu ljudstvu, da se vsaj za nekaj bojuje — to je, da ima od vojne vsaj nekaj dobička. Ne smemo pozabiti, da se november bliža in to dejstvo krati gospodu Rooseveltu spanje — predsedniški stolček se nevarno maje, treba ga podpreti z odločilnim uspehom, ker so Amerikanci precej siti vojne, si kar želijo s prstom pokazati na krivca, pa naj si bo ta v osebi njihovega predsednika.

Vsa obrambna sredstva pred novim nemškim orožjem »V1« so odpovedala. Tako je tudi splahnelo upanje uničiti te pošasti na kraju vzleta in uničiti tozadavne priprave. Pošastno orožje namreč pride iz podzemskih prostorov. Napadi tega orožja se nadaljujejo in spravlja angleško vlado v resno zadrego. Začela se je evakuacija angleških otrok iz vseh bolj izpostavljenih krajev. Med tem pa angleška javnost s skrbjo misli na možnost pojave naznanjenega drugega nemškega skrivnostnega orožja »V 2«...

Nova stavka v Angliji

Zeneva, 3. jul. V angleškem premogovniku Grayshipp, ki je v vzhodnem Dumbartonshiru je izbruhnila nova stavka, kakor javlja dnevnik »Daily Herald«.

ki podpore nergačem, v povzročanju nepotrebnih sporov, v rušenju avtoritete, v širjenju malodušnosti, v vsestranskem pospeševanju nerada in brezglavosti.

Zato neizprosno boj vsemu, kar nas hromi! Nergače in netivece prepričaj ven iz naših vrst! Krepimo avtoriteto vsem tistim, ki jim avtoriteta gre! Edinost za vsako ceno! Predvsem pa več impulza, več sile, več drznosti! To pa je mogoče le tam, kjer vlada velika jasnost idej. Le iz jasnih idej more črpati volja moči za velike napore. Naši nagibi ne smejo biti oportunistični, ampak morajo izhajati iz globokega in iskrenega spoznanja, da je komunizem nekaj bistveno slabega in da z njim ni kompromisa, ampak le boj na življenje in smrt.

-m-

Dewey bo kandidiral za republikance

Amsterdam, 3. jul. Guverner Thomas Dewey je sprejel imenovanje za kandidata predsednika Združenih držav republikanske stranke, javlja angleška poročevalska služba iz Čikaga. V svojem nastopnem govoru je izjavil med drugim, da ga je zadela ta velika naloga kot prostega človeka, ki ni nikoli naredil nobenih obljub in pristankov. On ne bo nikoli dal nobenih obljub, razen Amerikancem.

Italijanske umetnine za tujce

Prijava vseh umetniških predmetov so Angleži in Amerikanci ukazali v Rimu. Ne gre le za umetniške predmete v javnih zbirkah, inarveč tudi za zasebne. Obenem so začeli pogajanja z Vatikanom glede umetnin, ki so bile iz varnostnih ozirov prenesene tjakaj. Poučeni krogi pravijo, da gre za očitno načrtno ropanje umetnin, katere bi porabili za pokritje bodočih vojnih odškodninskih zahtevkov držav, ki jim je Italija napovedala vojno.

Kmetje beže pred Titovimi tolovaji

Beograd, 4. jul. Po izpovedbah ujetih tolovajev so tolpe prepovedale kmečkemu prebivalstvu, ki je na »osvobodjenem ozemlju«, da bi zapustilo svoja posestva. Ker so začeli kmetje v veliki množici zapuščati svoje domove, ki so jih tolovaji oropali, so zagrozili boljševiški komisarji, da bodo kmete postrelili in požgali domačije. Tako si hočejo zagotoviti ne le žetev, temveč tudi moško prebivalstvo, ki naj izpopolni zelo razredčene tolovaške vrste.

Neutralski proti zaveznikom

Berlin, 4. jul. Na vprašanje so izjavili danes v Wilhelmstrasse, da so naleteli poizkusi zaveznikov, da bi z gospodarskim pritiskom na nevturalne države pridobili nadaljnje politične ali gospodarske koncesije, na odpor prizadevih držav. To ni nastopilo nenadoma, marveč so s tem države, ki hočejo ohraniti svojo neodvisnost, dospеле do naravne meje popustljivosti.

Solunska brata

God svetih solunskih bratov Cirila in Metoda velja pri Slovencih za narodni praznik in smo ga včasih tudi tako slavili, ponekod celo s kresovi, s proslavami in seveda tudi s cerkvenimi slovesnostmi. Res je sicer, da je v naših krajih živelo krščanstvo od drugega stoletja dalje, da je bilo pri preseljevanju narodov uničeno in da so med priseljence Slovence prvi prihajali misijonarji irski merihi iz Švice, nato iz Ogleja in na Kranjsko, Koroško in štajersko iz Solnograda. Vendar imata sv. Ciril in Metod, ki ju slave — razen Poljakov — vsi katoliški in pravoslavni Slovani — svoj poseben pomen. Pred skoraj enajstimi stoletji je pisal moravski knez Rastislav bizantinskemu cesarju, naj mu pošlje mož, učenih, takih, ki bi znali slovenski jezik in ki bi mogli pisati knjige v slovenskem jeziku. Cesar se je odločil za učena Konstantina in Metoda, dva brata iz Soluna, ki sta bila po očetu sicer Grka, po materi pa Slovana in sta govorila slovenski jezik. Tedaj namreč še ni bilo takih razlik med posameznimi slovanskimi jeziki in jezik, ki so ga govorili Slovani v Solunu in v okolici, je bil skoraj prav tak, kakor so ga govorili Slovenci okoli Čedadu, Trsta, ob Soči, Dravi in Savi, pa tudi takšen, kot so ga govorili v Panoniji in na Moravskem. Razlike so se razvile mnogo pozneje.

Poleg tega, da sta učeni Ciril (to je meniško ime za Konstantina) in Metod širila med moravskimi in panonskimi Slovani sv. vero, torej med današnjimi Čehi, med Slovaki in med ogrskimi ter štajerskimi Slovenci, je njuna glavna zasluga, da sta dala Slovanom prvo pisano knjigo, da sta ustvarila slovansko abecedo, namreč glagolico, ki jo je posamezna duhovščina skoraj do naših dni rabila ponekod v Istri in v Dalmaciji. Cirilica, kakor jo rabijo Srbi, Bolgari in Rusi, je poznejšega izvora in delo Cirilovih učencev.

Nekateri domnevajo, da je Metod misijonaril tudi po Karantaniji, to se pravi po tedanji slovenski državi. Prav gotovo pa je, da je potoval v Rim skozi slovenske kraje in da se je njegov vpliv na cerkveno in krščansko življenje v slovenskih krajih poznal, saj je glas o svetniškem življenju, o gorečnosti in visoki izobrazbi obeh solunskih bratov šel po skoraj vsej tedaj znani Evropi. Nedvomno je tudi, da je živel Metod pri slovenskem knezu Koclju v Panoniji in tam ustanovil škofijo ter je torej neposredno tudi za Slovence zaslužen.

Jezik, ki sta ga pisala sv. Ciril in Metod, imenujemo dandanes staroslovanski in izmed vseh slovanskih jezikov mu je sedanja slovenščina — najbližja, bolj, kakor macedonska slovenščina, ki se je v teku enajstih stoletij tako spremenila, da je oba brata danes ne bi mogla razumeti,

pač pa bi dobro slovenščino. Staroslovenščina ima zlasti obilo nosnikov, tako na primer pravi roki »ronka« in slično. Kakor je prav v zadnjem času dokazal ljubljanski un. prof. dr. Grivec, pa so spisi obeh bratov imeli še drug vpliv na slovensko pismenstvo. Najstarejši dokazan slovenski kulturni dokument so »brizinski spomeniki«, to so slovenske molitve, iz 10. stoletja, ki so jih najbrže naročili napraviti brizinski (Freising na Bavarskem) za svojo duhovščino in podanike na svojih posestvih na Kranjskem, okoli Škofje loke. Ti spisi so tako pod vplivom jezika sv. Cirila in Metoda, da jih moremo smatrati kot nadaljevanje dela obeh svetih bratov. Torej moreta oba sveta solunska brata vpljati dejansko tudi za pričetnika našega ožjega slovenskega pismenstva, slovenske pisane in pozneje tiskane besede!

Vpliv sv. Cirila in Metoda

na duhovno življenje slovenskih narodov je bil ogromen. Celo Romuni in drugi neslovenski pravoslavni narodi so uporabljali staroslovenščino kot svoj cerkveni jezik. Pred desetletjem je neki nemški časnikar zašel na daljno Aljasko in tam je slišal na svoje začudenje, da pojejo Indijanci v pravoslavni cerkvi pod vodstvom svojih ruskih popov — staroslovensko. Aljaska je bila namreč nekoč ruska last. V pravi Rusiji pa seveda dandanes ni petja ne v staroslovenščini, ne v ruščini in sloh ni nobenega petja ter je delo sv. Cirila in Metoda poteptano, toda ni uničeno, zakaj božja beseda, ki sta jo Slovonom s tako gorečnostjo oznanjevala sveta brata iz Soluna, se uničiti ne da, tudi v Rusiji ne. Cerkev je postavila oba brata na oltar, Slovenci pa smo jima z drugimi Slovani vred postavili v svojih srcih spomenik hvaležnosti in zato slavimo danes njun god in svetniški dan. — Ir

Dušik kot razstrelivo in gnojilo

Malo je kemičnih prvin, ki bi se tako nerade družile in spajale s kisikom, kakor je dušik. To se pravi po domače, da dušik silo nerad ali sploh ne gori in le v izrednih primerih, če ga močne naravne sile ali pa človeška volja in tehnika prisilijo, le potem se združi s kisikom, običajno v družbi še kakih kovine in tem spojinam pravimo solitri.

Naše ozračje obstoji iz skoraj štirih petin dušika in ene petine kisika ter nekaj malega vodnih hlapov, ogljikove kisline ter plemenitih plinov, kakor so argon, neon, helij in drugi. Ako bi dušik gorel, bi se naše ozračje v trenutku spremenilo v solitrnasto snov in človeštvo bi seveda takoj v enem samem hipu umrlo.

Toda drugače je dušik nujno potreben, tako rastlinstvu kakor vsem organizmom, to je človeškimi in živalskimi telesom. Brez dušika ne bi uspevala niti ena rastlina. Toda rastline same niso v stanju, da bi črpale dušik neposredno iz zraka, tega jim moramo dovajati, to se pravi, moramo jih gnojiti, ako se ne gnoje same z odpadki svojih listov ali kako drugače. Hlevski gnoj, dober, prelezan kompost, humozna zemlja, vsebujejo zelo dosti dušika (poleg drugih potrebnih snovi kakor fosfatov in rudnin), zato so te tri snovi najbolj primerne za uspešno poljedelstvo in vrtnarstvo. Poleg dušika vsebujejo tudi obilico bakterij, ki dovajajo rastlinam potrebno dušikovo hrano. Nekatere rastline, zlasti metuljčnice, (bob, fižol, grah, detelja, akacija), pa goje v svojih koreninah same bakterije, ki neposredno dovajajo iz zraka dušik rastlinam. Zato fižola in graha ne smemo gnojiti z gnojilom, temveč le s takimi gnojili, ki vsebujejo kalij, kalcij in fosfor. Vsak kmet ve, da je najbolje sejati žito po detelji, zakaj bakterije detelje so pustile dovolj dušika v zemlji.

Narava si je dovolila v nekaterih primerih izjemo, da je le združila dušik s kisikom. Človeštvo že dolgo časa pozna soliter, ki je natrijev nitrat in ki nastaja v kakih vlažnih kletah, na gnojiščih in na podobnih krajih. Na veliko pa ga je narava ustvarila v južnoameriški državi Chile, kjer je velika puščava polna solitra. Soliter se namreč topi v vodi in ker v tej puščavi nikoli ne dežuje, je tam soli-

ter tudi ostal. Ta država je silno obogatela prav zaradi izvoza čilskega solitra, ki je bil potreben vsem državam sveta za proizvodnjo razstreliv in kot umetno gnojilo.

Iz šolskih knjig vemo, da je smodnik baje zmes solitra, žvepla in oglja. To je bilo morda včasih res in je bil pri tem uporabljen princip, da se dušik ne razume z žveplom, ogljem in kisikom ter se jih hoče čim prej oprostiti. Zato nastanejo eksplozije. Sodobni smodnik pa sestoji iz klorovih spojin, ki imajo še boljši učinek.

Pač pa je industrija izrabila dušikove spojine, zlasti čilski soliter, za izdelavo še bolj strašnih razstreliv, kakor dinamita, ekrazita, toluola in nitroglicerina. To je bilo do prve svetovne vojne, ko je imela republika Chile takorekoč monopol na vso proizvodnjo solitra vsega sveta.

Med prvo svetovno vojno na je bila Nemčija naenkrat blokirana. Odkod naj vzame potrebni soliter za razstreliva, bombe in granate? Potreben je dušik in tega je dovolj v zraku. Nemčija je zgradila velike tvornice. V teh tvornicah so inženirji in delavci spuščali pod pritiskom več atmosfere stisnjeni zrak med razžarjene elektrode in tako s pomočjo elektrike prisilili uporni dušik, da se je pričel spajati s kisikom v dušikov oksid. Natrij, ki je v naravnem solitru, za strelivo in gnojilo ni potreben in tako se je Nemčija prva osamosvojila od uvoza čilskega solitra. Po vojni je republika Chile znova začela ponujati svoj naravni soliter, toda vse države so že imele lastne tovarne dušikovega oksida in Chile se je morala ozreti po drugih virih narodnih dohodkov. Za umetno gnojilo je posebno važen amonijev nitrat, ki ga tudi umetno pridelujejo iz zraka in vode in ki ima največji odstotek dušika v sebi, za razstreliva pa prihaja predvsem v poštev dušikov oksid.

Sedanja vojna potrebuje seveda še mnogo več dušikovih spojin za razstreliva kakor prejšnja. Tudi na slovenskih tleh deluje ena taka tovarna, ki pridobiva nitrata in nitride iz zraka. Ko bo vojne konec, bodo te tovarne zopet služile bolj miroljubnim in bolj plodovitim namenom, namreč za gnojila in pridobitve ledelem in vrtnarjem. — Ir

Hauptamtsleiter dr. Lapper slovenskemu tisku

Ljubljanski dnevnik priobčuje poročilo, ki bo zanimalo tudi naše čitatelje, Slovence na Goriškem:

O priliki svojega uradnega obiska v Ljubljani je porabil Hauptbereichsleiter dr. Karl Lapper, član Reichstaga, v svojem svojstvu kot vodja glavnega urada za propagando, tisk in kulturo pri Vrhovnemu komisarju v Trstu, priliko, da je na širšem tiskovnem zborovanju govoril ljubljanskim časnikarjem. Hauptbereichsleiter dr. Lapper je podal gg. časnikarjem sliko političnega položaja, ki stoji pod vtisom novega silnega razvoja moči red ustvarjajoče Nemčije. G. dr. Lapper je omenil Stalinovo povelje Angležem in Američanom in je dokazal s tem, pod kako težkimi pogoji so se vprav Angleži odločili za svoj težki bojni pohod. Pred nemškimi utrdami mora plačevati angleška mladina strahoviti krvni davek, ki bo oslabil petdesetmilijonski angleški narod tako temeljito, da ne bo nikoli več sposoben, da bi se uprl boljševiški poplavi. Najboljši dokaz za to sta Južna Italija

in večno mesto Rim, kjer je uvedel Stalin danes boljševiški režim, ne da bi Angleži ali Američani to lahko preprečili. Pokazal je na nesrečo, ki bi prišla z boljševizmom, čigar cilj je ostala slej ko prej svetovna revolucija, nad vse evropske narode in tudi nad slovenski narod. Odrniti to nesrečo od evropskih narodov in izvojevati narodom evropske celine mir, ki naj zasluži to ime in ki naj omogoči vsem, da si zacelijo rane, prizadete v tej vojni, je v stanu samo Nemčija, ki je s svojim sedanjim povračilom Angliji z uporabo najnovejšega orožja, proti kateremu niso iznašli Angleži še nikakega sredstva, dokazala, koliko sile je še sposoben razviti. O tem razvoju sil, ki se je z orožjem »V 1« pričel, se lahko reče, da bo prinesel s seboj odločitev največje važnosti in da bo v veliki meri dočel vojaški in politični izid te vojne. V zvezi s svojimi gornjimi izvajanjmi je g. Hauptamtsleiter dr. Lapper nato še podrobneje obrazložil posamezna vprašanja, ki se tičejo Ljubljanske pokrajine.

PROTIKOMUNISTIČNO ZBOROVANJE V LJUBLJANI

Na praznik sv. Petra in Pavla je Ljubljana dokazala, da je protikomunistična. Udeležba 30.000 zborovalcev, mogočen odziv odkritim in jasnim govorom, navdušeno manifestiranje po zaključku zborovanja so nezmotljiv znak, da se je Ljubljana iztrgala iz objema Osvobodilne fronte in prestopila k večini slovenskega ljudstva, ki se z idejo domobranstva bori za pravo svobodo naroda proti breznarodnemu, slovenstvu sovražnemu komunizmu. Dolgo je prestolnica Slovenije veljala za ofarsko trdnjavo, dasi ji je ta videz dajalo samo omahljivo sredinstvo, ki je plaho pritrjevalo propagandi peščice organiziranih partijcev, ne ker ni spoznalo zlaganosti njihovega osvobodilnega boja, marveč ker jih je imelo za premočne in se je balo za svoje glave. Strašen je bil molk Ljubljanec, ki ni mogla in ni hotela javno obsoditi zločinov, ki jih je OF jela počenjati po deželi in v mestu samem. Niti potuha in sodelovanje, ki so ga nudile komunistom badoljevske oblasti, niso mogle zgeniti trdih src, ki so se samo bala maščevanja revolucionarjev. OR, kot je neki resnicoljubni dovtipnež krstil sredinstvo, je v četrtek izpričala svoje spreobrnjenje. Ko se bije boj za obstoj naroda in za življenje posameznika, ne more biti nikogar več, ki bi molče ali celo z odobravanjem opazoval zločinsko igro tujih plačanecv z našim narodom. Ljubljana je na tem zborovanju potrdila pred vsem svetom, da noče biti komunistična, pa da hoče biti slovenska. Kako gnusno je bilo istovetenje slovanstva s komunizmom, pa naj je prihajalo iz vrst komunistične ali pa protislovenske propagande. Če svet do danes ni verjel v poštenje in zdravje slovenskega naroda, mora zdaj, ko je Ljubljana slovensko obsodila komunizem na zborovanju, kakršnih slovenska prestolnica izza predvojnih kongresov ni videla.

O poteku zborovanja in vsebini govorov ne bomo poročali, saj jih ljubljansko časopisje ponatiskuje dobesed-

no. Hoteli smo samo zabeležiti zgodovinsko manifestacijo, ko je 30.000 glava množica ob zvokih slovenske himne in razviti slovenski zastavi zavestno protestirala proti komunistični OF. Primorske Slovence pa bo posebej zanimalo, da je med drugimi odličniki nagovoril zborovalce tudi inspektor Slovenskega narodnega varnostnega zbora v Jadranskem primorju polkovnik Kokalj, ki je v imenu primorskih Slovencev zagotovil Ljubljano, da jih družijo s prestolnico ista volja in ista zavest. Vzklikanje govorniku in medklici »Živela slovenska Primorska« so pokazali, kako tesno nas je Slovence povezovala ta usodna ura odločitve.

† UMRLA JE

2. julija v Ljubljani gospa *Franciška Kokalj*, mati g. polkovnika Kokalja. Pogreb blage pokojnice je bil v torek 4. julija. Poveljniku SNVZ na Primorskem izrekamo iskreno sožalje.

Kaj mi nudi knjiga?

Veselje in tolažbo v samotnih urah! Odkar znam čitati, mi je bila knjiga v dobrih in slabih časih zvesta spremljevalka. Že otrok sem se mogla v knjigo tako poglobiti, da mi ni bilo vse drugo nič. Tako so prešla leta, marsikaj se je izpremenilo, le moja ljubezen do knjige je ostala ista. Knjiga mi je pomagala že preko mnogo grenkih ur.

Dobra knjiga da vse. Najprej se že veselimo, da jo bomo čitali, potem uživamo pri branju. Koliko doživljamo pri tem! Srečo in bol, žalost in veselje! Smejemo se in jokamo z ljudmi, katerih usoda nas osvoji. Še dolgo mislimo na te ljudi kakor na prijatelje, še dolgo pozvanja v naši duši kakor zvonovi, ki tiho in polagamozno dozvenevajo...

TOLMIN

V sredo 28. junija sta se poročila gđc. Marica Šorli iz znane in ugledne narodne družine in naš tolminski rojak g. dr. Venceslav Tuta. Iskreno čestitamo!

Spremembe Franceta Bevka

Med tistimi, ki so zakrivila sedanje strašno gorje in trpljenje našega naroda na Goriškem in na Primorskem, je tudi pisatelj France Bevk, ki je doživel med goriškimi Slovenci pravzaprav nezasluzen ugled, toda le zaradi prave poplave svojih knjig, med katerimi bo ostala pred leploslovno zgodovino morda le ena, dve, pa še tisti malo vcrjetno. France Bevk si svojega slovesa ni pridobil zaradi kakovosti svojih knjig, temveč zaradi izredne množine, saj je pisal kakor v tovarni, ker se mu je pač — vedno mudilo za denar. V Ljubljani je dolgo časa markiral »katoliškega pisatelja«, sodeloval pri »Domu in svetu«, pri »Mladiki«, pri Mohorjevi družbi, kadar pa je hotel pisati sploh ozko in naturalistično ostudno, pa se teh svojih spisov ni upal objaviti pod svojim pravim imenom, temveč jih je objavljaval pod izmišljenimi imeni v »Ljubljanskem zvonu« in drugod. Ze takrat smo slutili, da Bevk noben katoličan ni, temveč le spretno zakrinkan komunist, kar se je izkazalo sedaj, ko je mislil in se seveda usodno zmotil, ko mislil, da je odbila tudi na Goriškem ura komunistične revolucije. Prejšnji naturalist in opisovalec malomeščanskega življenja, saj je poznal edino to okolje, kadar se je spustil v kmetsko in delavsko življenje, je klavirno odpovedal, ta France Bevk je postal sedaj pubertetni romantik, poglavar gozdnih razbojnikov, morilec lastnega naroda, »proletarec«... Še več, postal je zavestnik pobeglih in izdajalskih badoglijevskih čet, dezerterskih Kalmikov, Hrvatov in s temi terorizira naše pošteno slovensko ljudstvo na deželi. Njegova prijateljca sta med drugimi žid Aleksej Baebler in zopet tržaški žid tenente Weiss, nekdanji mučitelj naših fantov in mož v taborišču v Gonarsu.

Ta France Bevk, ki je tako žalostno pljunil na svojo kariero, ta človek si upa nam očitati protinarodno delo, ki smo tako mogočno dvignili narodno zavest na Primorskem, kakor ga France Bevk prepelj nikdar ni mogel niti s svojim »Čukom na palci« ne. Naše ljudstvo instinktivno ve, kje so njegovi pravi prijatelji in segajo po našem listu, čeprav jim Bevk in njegovi kompanjoni groze s smrtjo zaradi branja »Goriškega lista«. France Bevk nas vprašuje, kje smo bili zadnjih 25 let. En sam naš urednik je predsedel ta čas več v savojških ječah, kakor pa France Bevk v udobnih internacijah, od koder ga je reševal na prošnjo slovenskih katoliških pisateljev sam senator Marinetti. (Le spomnite se na kongres PEN klubov v Dubrovniku). In drugi uredniki s ponosom zro na neštete boje, na dolgoletno, čeprav anonimno časnikarsko delo v zadnjih desetletjih za blagor slovenskega naroda. Krog nas pa se zbira zopet slovenska mladina, zbira se slovenska goriška inteligenca, kateri Bevk niti do kolen ne sega. Kdor v resnici dela za narod, se tudi očitka narodnega izdajstva, kakor si ga dovoljuje France Bevk, ne boji.

Le eno prednost ima France Bevk: Laže in obrekuje odkrito in s svojim podpisom, čeprav iz zaenkrat varnega gozdnega brloga in v glasilu gozdnih tolovajev. Drugi obrekovalci, ki se skrivajo po Gorici, pa še take Bevkove korajže nimajo.

»Goriški list.«

VESTI IZ GORICE IN DEŽELE

Pri naši svetogorski kraljici

Pet let je, kar smo praznovali štiristoletnico svetogorskega svetišča. Na predvečer jubilejnega dne so svetogorski zvonovi svečano pritrkavali in njih doneči glas se je razlil iz visokega zvonika preko gora in dolin, trgov in vasi in naznanjal veseli dogodek Goričanom in Solkancem, Grgarcem in prebivalcem Kanala, ljudem iz Sv. Lucije in Benečanom; pozabili ni šepniti te vesti niti Tolmincem in Briccem, niti Kraševcem. Zjutraj pa jih je prebudilo še pred sončno zarjo ubrano petje težkih zvonov in napolnilo njih srca z veliko radostjo.

Danes pa zvonovi molče, nihče ne ogreva z drsajočimi koleni mrzlega kamnitega tlaku in nobena roka vernikov ne prižiga sveč. In prazne so bele stezice, ki med grmičjem in skalovjem vodijo do svetišča. Podoba M. božje pa ima svoj začasni dom v Kapeli na Kostanjevici, kjer še vedno poslušajo prošnje in tožbe svojih otrok.

Štiristo in še nekaj let je, kar se je na Skalnici prikazala pastirica Urški Ferligojevi Mati božja z detetom. Po Marijini želji, razodeti pobožni pastirici, so sklenili sezidati na tej gori lepo cerkev. Najprej pa so postavili kapelico in namestili v nji lesen kip Matere božje in sicer v isti podobi, s katero se je prikazala Urški Ferligojevi.

Cerkev so začeli graditi leta 1541. Ker niso imeli na razpolago velikega kapitala, so nameravali sezidati precej majhno cerkev. Ljudstvo pa je z velikimi darovi podprlo graditelje, saj je hotelo imeti čimprej postavljeno svetišče svoje zaščitnice in priprošnjice. Zato so napravili načrt za večjo cerkev. Delo za postavitev trdnega temelja je bilo silno težavno in zamudno. Vendar je bila cerkev leta 1544 že toliko dozidana, da so jo posvetili. Na glavni oltar pa so postavili leseni kip iz kapelice. Ljudstvo je trumoma hitelo na Sv. goro in čistilo svojo Zaščitnico. Mnogi so ji potožili svoje reve in stiske, telesne in duševne, in ona jim je pomagala. Mnogim je uslišala prošnje. Oglejskega patriarha je ljubezen med Marijo in ljudstvom tako ganila, da je podaril svetišču krasno Marijino podobo. Naslikana je bila na lese-

ni deski. Predstavljala je Marijo z Detetom v naročju; na njeni levi stoji Sv. Janez Krstnik in na desni pa Sv. Joahim. Glavni oltar so postavili po l. 1547, in postavili nanj tudi Materino podobo. Ime slikarja te slike nam ni znano.

Cerkev je bila sprva podružnica solkanske fare in jo je oskrboval župnik z duhovniki. Ker je bila solkanska fara dokaj obsežna in je imela malo število duhovnikov dovolj dela v Solkanu samem, zato niso mogli svetišča več oskrbovati. Tedaj so prišli sem oo. frančiškani iz bosenske pokrajine, katerim je izročil novo svetišče avstrijski nadvojvoda Karel. Ti so odšli skrbeli za oskrbo svetišča. Poleg cerkve so zgradili tudi majhno poslopje kot samostan. V poznejših letih, zlasti v 17. stol., pa se je obseg poslopja povečal.

L. 1717. pa so na Travniku v Gorici podobo slovesno kronali. Število romarjev je raslo od dne do dne in papež jim je naklonil razne milosti pri obiskih te božje poti. Romarji so s svojo miloščino omogočili olepšanje in izboljšanje svetišča samega in samostanskega poslopja. V 18. stol. so postavili na kor orgle. Nad glavna vrata pa so postavili lep kip Matere božje iz kamna.

Kmalu so nastopili za Sv. goro težki časi. Cerkvi so vražni vladarji so zahtevali, da se mora božja pot na Sv. goro ustaviti, cerkev in samostan pa podreti. Leta kasneje so prenesli dragoceno podobo v solkansko župno cerkev, Marijino svetišče na Sv. gori pa so popolnoma razdejali. Premoženje, ki je veljalo visoko vsoto, pa so prodali za neprimerno nizko ceno, seveda drugim cerkvam. Ljudje na sv. kraja niso pozabili. Še vedno so ga obiskovali in na razvalinah prosili Boga, naj jim znova pošlje čudodelno podobo v to zapuščeno svetišče. Skoraj po osmih letih so zopet prenesli sliko na njeno pravo mesto. Verno sloven. ljudstvo je z darovi pripomoglo k novi opremlitvi svetišča in znova so lahko hodili na božjo pot. Na dan ponovne otvoritve cerkve je bilo navzočih okrog 40000 ljudi.

Še enkrat je bila cerkev

uničena. Izbruhnila je svetovna vojna in njene grozote so jo uničile. Rešili so le podobo, jo prepeljali v Ljubljano, kjer so l. 1917. praznovali 200 letnico kronanja. V letu 1921. pa so podobo znova prepeljali najprej v goriško stolnico in naslednjega leta pa na Sv. goro. Veselje ljudstva je bilo nepopisno. Zdelo

se jim je, da se je vrnila med nje skrbeča in ljubeča Mati. V naslednjih letih so zgradili novo cerkev s 50 m visokim zvonikom.

Veliko je prestala čudodelna podoba versko-narodna svetinja Slovencev. Upajmo, da ji bo sedanja vojna prinesla in da se bomo po končani moritveni vihri lahko zahvalili Materi za pomoč in varstvo v njenem pravem domu — na Sv. gori in ne na Kostanjevici.

PRIJAVE KOLES

Prefektura objavlja:

Pri vsaki občini v goriški pokrajini se bo odslej vodil seznam koles. V poštev pridejo:

1) moška, ženska in otroška kolesa, tandem i. p.;

2) vsakovrstni tricikli in vozički za pohablence, če se poganjajo z nogavniki;

3) vsa druga vozila, ki se poganjajo z nogavniki in so primerni za prevoz blaga.

Lastniki oz. posestniki na vedenih vozil jih morajo prijaviti pri svojih občinah najpozneje do 15. julija. Prijavi so podvrženi tudi tisti, ki so morali po razglasu županstva oktobra 1943 prijaviti moška kolesa. Kršilci bodo naznanjeni sodnim oblastem.

AVTOBUSNI VOZNI RED

Odhod iz Gorice, Cesta 9. avgusta 6:

Proti Trzihu 6.50, proti Trstu 7.30 in 13.15 (z zvezo v Trzihu); proti Gradiški 12.45 in 18.15; Gradež 13.15; Tržič 13.15 (zveza s tržaškim avtobusom); Tržič 13.15 (zveza z beneškim vlakom); Krmin-Čedad 15; Palmanova 15; Červinjan 17 (zveza z avtobusom za Gradež in vlakom za Benetke); Mirensko pokopališče 17.

Zgodbine z naše dežele

Narte Velikonja:

KAPLJICA

Stari dekan Murovec je nudil gostom vina.

Začudili so se njegovi skrbi. Kajti z ljubeznijo je odprl steklenico, z ljubeznijo poduhal vino in potem skrbno skrbno nalival.

»Veste gospodje, odkar sem tu, nisem še polil kapljice!«

Cudili smo se mu.

»Niti kapljice še ne! Toda moja skrb ni čudaška. Ali je kdo kaj kdaj pomislil, koliko truda je bilo treba, preden smo ga nalili v steklenico? Koliko ljudi je delalo pri trti? Zdaj, zdaj, ko ga imaš, pa bi bilo greh, če bi ga polili!«

STOPNJEVANJE

»Bil je pijan!« je zagotavljala priča pred sodnikom dr. Ferjančičem v Ajdovščini.

»No, kako pijan?«

»Kako pijan? Kakor da bi bilo možno biti drugače pijan kakor pijan!«

»Pa vendar!«

»Naj bo! Pa tako: ni bil samo totalno, temveč bil je totalno pijan!«

MOČNIK

Veste, to je bilo v časih prve svetovne vojne. Marsikaj smo takrat mislili, da je dobro. V »kavi« so bile krače rjavih hroščev, v »kruhu« žaganje, za obleko je bila tkanina iz papirja in kopriv. Ne, moram biti točen: za boljše obleke so bile koprive, za navadne papir.

In rajna S. iz Šturij ni vedela za učinke tega papirja. Ne, spet ni prav. Rajna S. ni vedela, da žehta ni več žehta, zato je srajco iz nove tkanine vrgla v žehto, potem šla na polje. Hčeri je naročila, naj lonec odstavi.

Prišel je mož iz Ajdovščine domov, zagledal lonec be-

lega močnika na ognjišču, zabelil, pokrižal se in zajel.

»Presneta babaa«, je godrnjal, ko je pomlaskal po prvi žlici, »nobenega okusa nima, kakšen poper pa je vrgla v lonec?«

Ogledal je bolj natančno.

»Saj ni poper, to so gumbi. Vsaj gumbov ne bi bila strela v močnik. Zanikrnost pa taka.«

Toda mož je bil lačen in z vsem odporom pospravil lonec močnika.

Prišla je žena s polja in začela iskati:

»Kje je srajca?«

»Kakšna srajca?« je vprašal mož.

»Tista v loncu.«

Možu je postalo vroče.

»O«, se je znašel, »to čobodro sem pa preč zli!«

Nekaj o torbica

Gorica v začetku julija.

Praktični razlogi in modni predpisi so nam vsilili prav prijetnega spremljevalca — torbico. Spremlja nas prav na vseh potih. Nikdar se ne naveliča naše družbe in se ne brani zavojčkov, ki so včasih precej težki. Najrajši pa zapre v svojo notranjost skrivnostna pisemca deklet, ki še niso doživele dvajsete pomladi. V najskrivnejši predalček pa skrrije rdečilo in puder, ki mu ga izroči v varstvo po umetni lepoti prezgodaj hrepeneče dekletce, ki se boji strogega materinega očesa.

Naše babice in prababice so nam zapustile v spomin »pompaduro«, ljubko torbico ali, bolje rečeno mošnjico, sešito navadno iz žameta. Posuta je z blestečimi kovinskimi luskinami, z drobenimi koralami ali pa z umetnimi biseri iz stekla, ki bleste v soju luči v

mavričnih barvah. V tej torbici so nosile babice poleg odišavljenega robčka tudi škatlico s pudrom. Take torbice so bile temu primerno velike. Današnji čas pa zahteva, da nosimo s seboj vsakovrstne dokumente in razne karte, zato so naše torbice precej večje od torbic naših babic. Tudi blago, iz katerega so narejene, je trpežnejše. Najbolj trpežne in tudi najlepše so usnjene torbice, ki pa si jih žal ne more vsaka privoščiti. Industrija pa je poskrbela za lepe imitacije vsakovrstnega usnja, iz katerih izdelujejo tovarnarji krasne torbice. Njih iznajdljivosti se naravnost čudimo. Seveda imitacija ni tako močna kot usnje, a če pazimo na svojo garderobo, kar je dolžnost vsake današnje ženske, jih bomo kljub temu lahko prav dolgo nosile. Veliko torbic je iz neke vrste kemično narejenega gumija in impregnirane platna, ki so kar lepe. Na te moramo pa še prav posebno paziti, zlasti zaradi vročine. Odtisi potnih rok se radi primejo mehke snovi in le težko odstranimo nastale madeže iz torbic. Zato so zelo praktične naramne torbice. Denemo si jih preko ramen in se jih ni treba dotikati s potnimi rokami. Ne da bi se bale za obleko, lahko hodimo s torbico na rami po najhujši vročini. Seveda so take torbice primerne le mladini.

Na promenadi in pri raznih večernih in dnevnih prireditvah pa seveda ne smemo motiti skladnosti obleke s takimi torbicami, ki nam služijo v praktične namene. V rokah premožnih gospa in njihovih hčera leskečejo štirioglate torbice iz dragocene roženine. Skromnejše ženske pa si preskrbe za take prilike torbice iz temnega usnja ali pa iz temnega žameta. Njih edini okras je srebrna ali pa zlata sponka, izdelana v obliki metulja, hrošča, pajka, kačje glave in cvetic.

Rada.

Stari volk je oblekel svoj - prvi kožuh

(Nadaljevanje in konec.)

Pa tudi to se ni najvažnejše. — Ti pozivi niso več okrašeni s sovjetsko zvezdo! Čudovit razvoj, kaj!? »Oni drugi« so za »zadnje pozive« opustili to svojo najmočnejšo vabo, največjo svetinjo svojega rovarjenja in največje jamstvo svojih groženj! Kako ponosni bomo šele »mi drugi«, ki sovjetske zvezde nikdar nismo imeli za svoje znamenje in nam je zato sedaj niti ni bilo treba zavreči! Kako trdne se počutimo »mi drugi«, ki smo se ostrim krakom sovjetske zvezde celo z orožjem v roki po robu postavili! Pod pristikom našega odpora proti njej so jo sedaj zavrgli še »oni drugi« in »zadnje pozive« za rešitev komunistov izdajajo brez komunističnih znakov — znamenje, da jih je sram, da se boje in da bi se radi skrili. To skrivanje pa spada med najvažnejše dogodke v propadanju komunistične revolucije in rasti naše kontrarevolucije! To pa!

Slišimo pa tudi, da je to skrivanje popolno: da si »oni drugi« v grmovju v pozdrav ne mole več drug drugemu pesti pod nos, kakor je bilo pod smrtno kaznijo obvezno doslej, ampak da so iznašli nek drugačen pozdrav; da nimajo več samo boljševiške zastave s srpom in kladivom, kakor doslej, am-

pak da so morali po treh letih revolucije potrditi tudi našo zastavo, ki so jo vse doslej imeli le za »izdajalca« »milostno dovoljeno« znamenje; da se ne ogovarjajo več s »tovariši«, »tovarišica«, ampak prav po »buržujsko« z »gospoda«, »gospodična«; da o Zvezi socialističnih sovjetskih republik, o Jožcu Stalinu, »legendarnem strokovnjaku za slovanska vprašanja« in »posebnem zaščitniku slovenskega naroda« (v tej zaščiti je nad 25.000 Slovencev padlo v najbridkejšo smrt, živi pa niso bili varni pred njegovimi »osvoboditelji« ne podnevi ne ponoči!) v grmovju zdaj tišajo, več pa da govore in govorijo o narodu, narodnosti, nacionalizmu; da opuščajno celo abecedo, »NOV«, »POJ« in vso »ABROKADABRO slovenskega naroda« in pišejo zdaj kar brez teh kemičnih izrazov za razne boljševiške strupe, kar vse je nam v veliko priznanje in pohvalo, ker smo vsa ta znamenja in gesla od vsega početka zametovali. Skratka: slišimo, da je stari volk odložil boljševiški kožuh in si spet oblekel prvega, v katerem je začel, namreč svoj prvi kožuh v nacionalnih barvah, v katerem mu je boljše šlo.

Toda volku se ne gleda na kožuh, kožuh ni nevaren. Pri volku je treba

paziti na zobe in kremplje, te volk tudi mora obdržati, če se hoče preživeti. In glejte — zobe in kremplje je OF obdržala, boljševizem je obdržala, kakor je bila boljševiška od vsega početka. Vse drugo lahko zavre, ker pri njej nič drugega ni sveto kot samo — boljševizem. Njeni prvi pozivi leta 1941, vsi njeni pozivi skozi leta 1942, 1943 in 1944 so se zaključevali z grožnjami: »Smrt...!« In tudi ti »poslednji opomini« in »zadnji pozivi« v juniju 1944 se zaključujejo z grožnjami: »Smrt...!« Komu smrt? Bilo je rečeno: »Smrt petokoloncem!« — padali so pa nasprotniki komunizma. Bilo je rečeno: »Smrt belogardistom!« — padali so pa nasprotniki komunizma. Bilo je rečeno: »Smrt izdajalcem!« — padali so pa nasprotniki komunizma, takorekó »izdajalci« komunizma, neverniki Ljenuina in Marksa, ne-podložniki Stalina in Tita. Bilo je rečeno: »Smrt fašizmu!« — padali so pa nasprotniki komunizma. Vse lahko OF pusti, opusti in zavre, samo nasprotnikov komunizma ne more pustiti pri življenju, sicer je — ob življenje. Vse mu se komunistična revolucija lahko »dopne, vsak kožuh lahko odloži in obleče drugačnega, samo komunizmu se ne more odpovedati, sicer ne bi bila več komunistična. Ne more se odpovedati znamenjem revolucije, ki so: mrljič, ki jih nihče ne pokopuje, požari, ki jih nihče ne gaši, tatvine in ropi, ki jih nihče ne kaznuje, ker ni nobenega

zločinca, ki bi ga mogel poklicati po imenu — uničevanju se OF ne more odpovedati, ker komunisti vedo, da bi se samo nad uničenim narodom mogli polastiti oblasti. Zato je od vsega komunističnega ostalo v OF samo še glavno: »Smrt...!« Volk je odložil kožuh, pod katerim ga je že vsak pošten Slovenec poznal in vsak pošten Slovenec celo s puško preganjal, in si obkel spet svoj prvi kožuh v nacionalnih barvah, v katerem je pred tremi leti prišel prav v hišo in sedel celo za mizo. Obdržal je le tisto, kar je za njegovo preživljanje glavno: zobe in kremplje, OF je obdržala le tisto, kar je za komunistično revolucijo glavno: »Smrt nasprotnikom komunizma!«

Tako ponesrečeno se »oni drugi« »nam drugim« po Kanalu — morda tudi še kje drugje — hlinijo in pretvarjajo. Žali nas pri tem samo to, da nas imajo še vedno za tako naivne in preproste, kakor so bili mnogi in mnogi še pred nekaj leti, ko so OF še sodili po črkah. Ti časi so pa daleč za nami. V trpljenju duha in zemlje smo vsi zrasli »v modrosti in milosti pri Bogu in pri ljudeh«. Danes volka ne sodimo več po kožuhu, ampak po zobeh in krempljih, in OF ne več po črkah, ampak po — duhu. In ko vidimo, da se »oni drugi« niso nič izpremenili, ampak so ostali istega hudicevega duha, čemu naj bi se izpremenjali mi, »mi drugi«.

Dimež

Vesti iz Trsta in okolice

ZRTVE PONOVRNEGA SOVRAŽNEGA LETALSKEGA NAPADA NA TRST

Ob ponedeljkovem letalskem napadu na Trst so našli smrt Amalija Zobec-Preditelio, Peter Preditelio, Pavla Vecchiet, Ana Vecchiet vd. Perossi, Anton Zobec, Pina Vecchiet-Karis ter še neki moški, čigar identiteta še ni bila ugotovljena. Ranjeni pa so bili 65 letni Ivan Hendenick, Edvard Della Pietra, star 30 let, Viktor Allegretto, star 40 let, Sergij Tabaraldo, star 5 let, Ivan Mihelazzi, star 71 let, Ivan Cecchini, star 36 let, Jožefina Švara, stara 44 let, Pavlina Tavarado, stara 24 let ter Ivan Magon, star 53 let.

RAZVELJAVLJENA VOZNA DOVOLJENJA

Tržaška prefektura sporoča, da se s 1. julijem razveljavljajo vsa vozna dovoljenja za zasebna motorna vozila, ki so bila izdana v pokrajini. Nova vozna dovoljenja veljajo samo za promet znotraj domače občine. Za vožnje izven domače občine je potrebno posebno dovoljenje. Zadnji rok za izvedbo teh ukrepov je 8. julij.

PREPOVED IZVAŽANJA KONJ, MUL IN OSLOV

Po odloku tržaškega prefekta se konji, mule in osli ne smejo izvažati v pokrajine, ki ne pripadajo operacijskemu pasu Jadransko primorje. Za to je potrebna posebna privolitev pristojnega župana.

Sporočilo o dobavi jajc

Pokrajinski odsek za prehrano naznanja, da je prefekt goriške pokrajine z odredbo z dne 28. t. m. odredil sledeče:

1) Od 1. julija 1944 dalje so primorani vsi kmetovalci oddajati mesečno 2 jajci na vsako družinsko osebo v zbirališču, ki bodo ustanovljena v vsaki provincijalni frakciji.

2. Jajca bo zbiral provincijalni agrarni konzorcij, ki bo tudi kar najhitreje ustanovil zbirališča.

3) Neodvisno od kazenskih odredb proti neizpolnjevalcem bo morala vsaka občina skrbeti, da se družinam kmetovalcev ne izdajo živilske nakaznice za sladkor, sol in milo, če ne dokažejo, da so oddali predpisano število jajc v zbirališče.

»Sepral« navaja nekaj po-

ZVONOVI SO SE SPET OGLASILI

Odsek za protiletalsko obrambo pri tržaški prefekturi objavlja, da so električne sirene in sirene na stisnjen zrak spet v obratu. Zato so od nedelje zvonovi spet na razpolago za gerkvne potrebe.

NAJVIŠJE DOVOLJENE CENE V GOSTILNAH

Komisar za cene za Trst, Gorico, Istro, Furlanijo in Reko je določil najvišje dovoljene cene za kosilo v javnih gostinskih obratih. V pokrajini Gorica in Furlanija veljajo naslednje cene: I. kat. 32 lir, II. kat. 25 lir, III. kat. 18 lir, IV. kat. 15 lir. V pokrajini Trst, Istra in Reka so cene nekoliko višje: I. kat. 37, II. kat. 30, III. kat. 23, IV. kat. 18. Navedene cene veljajo s prvim julijem. Prav tako ni več dovoljeno postreči gostom brez kart za maščobo.

PRAZNIKI V LETU

Po odredbi Vrhovnega komisarja v operacijskem področju Jadranskega primorja veljajo kot prazniki sledeči dnevi v letu:

1. januar - 6. februar - 19. marec - 21. april - 8. maj - 16. maj - 4. junij - 8. junij - 29. junij - 15. avgust - 28. oktober - 1. november - 25. december.

Razen teh: god krajevnega patrona, velikonočni in binokostni ponedeljek in sv. Štefan.

jasnil za takojšnje uveljavljenje odredbe.

Predvsem se smatrajo kot družinski člani vse osebe, ki živijo na breme družinskega poglavarja-kmetovalca, torej se smatrajo izven sorodnikov kot družinski člani torej tudi posli in dinarji, za katere dobiva kmetovalec deleže raznih oddaji podvrženih pridelkov.

Daje, ker so živilske nakaznice za mesec julij že izdane, bo morala vsaka občina, predno izda živilske nakaznice za mesec avgust, zahtevati od vsakega kmetovalca, da odda svoje mesečne prispevke za julij in za avgust.

Pri oddaji jajc v zbirališče bo dobil kmetovalec izkaznico, katero bo oddal pri občini, da dobi potem živilske nakaznice za mesec avgust.

Oddajna cena je odločena na L. 4.— za vsako jajce.

Vsa nabrana jajca bodo prišla v Gorico, kjer se bodo prodajala po L. 7.— in to samo proti posebnemu odrezku za jajca živilske nakaznice za razna živila za goriško občino. Razlika cene med nakupom in prodajo po odbitku izdatkov za zbiranje, prevoz in primeren dobiček, bo vplačana pri pokrajinski blagajni za riziko in izenačenje cen (Cassa Prov. Rischio e congruaglio prezzi) za ustanovitev zaloga za vsakočasne poviške cen v zbirališču, ne da bi se višala prodajna cena.

Istočasno z obvezno oddajo jajc s strani producentov proti živilskim nakaznicam

za sladkor, sol in milo, bo »Sepral« preskrbel po pooblaščenih tvrdkah Bignolini, Crasnic in Postir da pridejo v Gorico še nadaljnje množine jajc.

Tudi za te množine bo v veljavi prodajna cena 7.— L. za jajce, naložitev morebitnih prebitkov v »blagajno za riziko in izenačenje cen« in oddaja potom živilskih nakaznic.

Kakor pri drugih po »Sepralu« dobavljenih živilih, bodo tudi pri navedeni oddaji jajc potrošniki obveščeni po časopisih, kdaj in pod kakšnimi pogoji se bodo jajca oddajala.

Vozni red

V ponedeljek 3. t. m. je stopil v veljavo nov vozni red.

Gorica (južna postaja)
 Odhod: proti Trstu: 6.46, 18.10 proti Vidmu: 6.38, 11.30, 18.14;
 proti Podbrdu: 6.55, 13.30.
 Prihod: iz Trsta: 6.33, 18.08; iz Vidma: 6.39, 8.40, 18.04; iz Podbrda: 8.06, 17.55.

Trst.

Odhod proti Vidmu: 5.30, 16.40.
 Prihod iz Vidma: 8.11, 19.32.

Gorica (Sveta gora)

Odhod v Podbrdo: 7.15 in 13.50.
 Prihod iz Podbrda: 7.50 in 17.41.

Zveza Trsta z Ljubljano je naslednja:

Odhod iz Trsta: 6.40 (prih. v Ljubljano 11.25), — 12.40 (16.40) — 15.25 (20.05).
 Odhod iz Ljubljane: 5.25 (prih. v Trst 9.36) — 12.40 (17.02) — 14.20 (19).

Sport

Nogometna tekma Piemont-Lombardija - Jadransko področje odgodena

Ker ni pravočasno došla reprezentančna četa Piemonta, je bila tekma prenesena na prihodnjo nedeljo.

Boksač Martin pozivlja Mužino na boj za italijansko prvenstvo.

Boksač Ivan Martin, težki prvak Italije je pozval goričana Alojza Mužino, prvaka srednje teže, na srečanje za splošno italijansko prvenstvo. Določen je bil za to srečanje dan 29. julija t. l. Ni pa še določen kraj srečanja.

O.T. Trst - D.F. Gorica 1-0.

V prijateljskem srečanju je enajstorica O.T. iz Trsta zmagala v lepi nogometni tekmi močno četo D.F. Gorica.

Na srebrni obli

Jerzy Żulawski: 18

V tem hipu je vse to le še spomin, takrat pa je bila strašna rečnica, ki je ni moči izraziti. Kako smo mogli več ko tri sto ur v tako ostudni tesnobi živeti s tem neizprosnim prividom pred očmi! Da, sleherni uro smo umirali, ker smo vedeli, da smo neizogibno za pisani smrti. Zakaj rešitve — zlasti take — ni nihče med nami pričakoval.

Vse skupaj se mi zdi sedaj samo pošast sen, blodnja; vse svoje misli moram zbrati in poklicati na pomoč, če si hočem dopovedati, da se je vse to zgodilo pri belem dnevu.

Poti, ki smo jo napravili, se ne spominjam več natanko.

Ura za uro se je vlekla, voz se je pomikal proti severu, mi pa smo kakor v sanjah gledali pokrajine, ki so drvele mimo nas. Skrajaj smo se prebijali med Palus Putridenis in Moriem naličov, nekaj ur po sončnem vzhodu pa smo se skozi divje lepo pokrajino, ki me je spominjala pravljic o čarobnih deželah, pripeljali v senco nevisokega kraterja Beera, od koder smo se podali na neizmerno ravnino, ki se je

vlekla tja do roba Morja naličov. Vrhovi Timohara so bili že nekaj časa za nami, na severovzhodu pa se nan je pokazal v senco pogreznjeni Arhimed.

Bilo mi je, kakor da gremo skozi orjaška, na stečaj odprta vrata proti planoti smrti. Brezmejen, moreč strah me je znova vsega prevzel. Nehot sem hotel obrniti voz tja med pečine, ki so se izgubljale za nami, samo da nam ne bi bilo treba na to prostrano planoto, ki je — to sem vedel — ne bomo zapustili nikoli več.

Tako je bilo na pogled tudi drugim. Woodbell je stal pri oknu mrk, s povešeno glavjo in stisnjenimi usti; podoba je bila, da meri z očmi ravnino, ki ji ni bilo videti konca. Potem je počasi prenesel pogled na kazalec manometra. Nehote sem mu sledil z očmi. Kazalec je padal počasi, neusmiljeno, brez prestanka.

Tedaj me je preblisnila pošastna misel: premalo je zraka za štiri, za enega bi ga bilo dovolj. En sam bi utegnil s to zalogo priti tja na oni konec Lune, kjer je ozračje dovolj gosto.

Groza me je bilo te nagnusne misli. Komaj je priključila iz moje podzavesti, sem jo jel odganjati, toda zaman: vračala se je venomer, bila je silnejša od moje volje. Oči so mi bile kakor priklenjene na strašni kazalec,

v ušesih mi je šumelo: za štiri premalo, za enega dovolj...

Kradoma kakor zločinec sem se ozrl po tovariših in — komaj sem mogel verjeti — v njihovih razplamelih, nemirnih očeh sem razbral isto misel. Razumeli smo se brez besed. Nekaj hipov je vladal med nami potuhnjem, moreč molk.

Tomaž si je otrlo očnoje čelo in se oglašil:

»Če že moramo storiti to, storimo; preden se zaloga skrči...«

Vedeli smo, o čem govori. Varadol je molče povsli glavo. Čutil sem, kako mi je navrela vroča kri v obraz, a ugovarjal nisem.

»Bomo žrebali?« je končno izdaval Tomaž iz sebe. »Toda...« tu se mu je v grlu nekaj zadrgnilo; nato pa je nadaljeval z mehkim, moledujočim glasom: »Toda — hotel bi — prosim vas, naj ostane Marta — pri življenju — tudi...«

Zopet je zavladalo gluho, moreč molčanje. Naposled je Peter jecnil:

»Za dva ne zadostuje...«

Tomaž je okrenil glavo z nekakim ponosnim gibom:

»Dobro. Naj bo tako! Še bolje!«

Vzel je štiri vžigalice, odlomil eni glavico, jih skril v dlaneh tako, da so se videli samo konci, in iztegnil roko proti nam.

Medtem je stala Marta ob strani in

ni slišala ničesar. Pristopila je v trenutku, ko smo izprožili prste k vžigalicam, in nas mirno vprašala:

»Kaj delate?«

In potem Tomažu:

»Pokaži, kaj imaš v roki...«

Nato mi je izvila iz dlani vžigalice, ki naj bi bile smrtina obsodba nad tremi, da bi mogel četrti živeti.

Zgodilo se je vse tako naglo in nepričakovano, da je nismo utegnili prehiteti. Oblila nas je rdečica po vsem obrazu, zakaj razumeli smo, da nas je dekle zasloilo pri ostudnem zločinu sebičnosti, podlosti in strahopetnosti. Planili smo v objem drug drugemu, iz nas pa je bruhnil krčevit, dolgo zadrževan jok.

O žrebanju ni bilo več govora. Po reakciji, ki je osnovno pravilo človeške duše, se je medsebojna mržnja, ki je nastala zaradi bližine in neizbežnosti smrti spremenila v občutek nečesa toplega, občutek sučne vdanosti. Objel nas je čudovit, brezmejen mir. Sedli smo tesno drug k drugemu. — Marta se je s svojim volinim, gibkim telesom privila Tomažu k prsim — in jeli smo s pritajenim, prisrčnim glasom kramljati o neštetihi malenkostih, ki so nas mikale nekoč na Zemlji. Vsak spomin, sleherni, podrobnost je dobila velik pomen — vedeli smo, da je ta pogovor slovo od življenja.

Voz pa je medtem brez prestanka

Že drugo leto izhajajo v založbi Narodne tiskarne v Ljubljani zbirka romanov

„DOBRA KNJIGA“

Ta zbirka, ki je v kratkem času pridobila velik krog naročnikov, obsega literarno visokovredna dela iz domače in svetovne literature. Vsak mesec izide po en roman v obsegu 250 do 350 strani. Navzlic visoki nakladi je od dolej izdanih dvajset romanov že docela razprodanih devet, nje pa se dobe samo še v vezavi izdaji; iz seznama izdanih romanov, ki je priložen vsaki knjigi, je razvidno, kateri romani se še dobe. V kratkem izide kot 21. roman iz zbirke: Jens Peter Jacobsen: KRJA GRUBA JEVA.

Na področju goriške in tržaške pokrajine se dobe romani Dobre knjige v naslednjih knjigarnah - Gorica: Knjigarna Carducci, Katališka knjigarna in večje prodajalnice časopisov, Trst: Knjigarna Štoka, Postojna: Sever Morija.

Kmetijstvo

Uspehi in neuspehi gnojenja

Kadar uporabljamo nezrel hlevski gnoj, pridelkov ne povečavamo, večkrat celo zmanjšujemo. To se je že čisto pokazalo. Slabo delovanje pa ni posledica neugodnih fizikalnih lastnosti gnoja. Ne-preperela slama namreč pospešuje razvoj denitrifikacijskih bakterij, t. j. razvoj takih drobnoživk v zemlji, ki spreminjajo za rastline sprejemljive dušične snovi v druge, po katerih se dušik izgublja iz zemlje. Denitrifikacija pomeni izgubljanje najdragocenejše rastlinske hrane.

Glejmo, da bomo gnojili z zrelem, preležanim gnojem. Hlevski gnoj, nabran preko zime, ni primeren za gnojenje takoj spomladi, ampak preko leta — recimo za strniščne setve. Gnoj, pridelan v hlevu od spomladi do poletja, naj se porablja za gnojenje šele pri jesenskem gnojenju, za spomladansko gnojenje pa pride v poštev gnoj od preteklega poletja in jeseni.

Na gnojšču naj bosta dva ločena kupa. Na enem naj gnoj zori, na drugega pa dovažamo pri kidanju iz hlevov. Gnoj dozori približno v treh mesecih. Dobro ga je večkrat politi z gnojnico, da se preveč ne izsuši.

Dober uspeh lahko pričakujemo od gnojenja pri onih setvah, ki gnojenje ne samo prenašajo, ampak tudi dobro izkoriščajo, kakor koruza, pesa, konoplja, sončnica, oljna čepica.

Pri umetnih gnojilih uspeh največkrat izostane zaradi enostranskega gnojenja. Treba je poznati zemljo in zahtevne rastline. Ne pomaga dušik, če zemlji manjka kalija. Obratno pa kalij ne bo pomagal, če zemlji manjka tudi du-

ška ali fosforne kisline ali celo oboje. Ozirati se je na potrebe rastlin. Deteljam in metuljnicam sploh (grašica, fižol) ni treba gnojiti z dušikom, kalija posebno dosti rabijo okopavine (korenje, pesa, sončnica), fosforne kisline pa žita.

Tudi ne koristi, če uporabljamo umetno gnojilo v neprikladni obliki. Za kislno zemljo ni primerno umetno gnojilo, ki povzroča še večjo kisllost (amonsulfat, superfosfat). Superfosfat tudi ne deluje v zemljah, ki imajo v sebi dosti železa.

Ugodnega vpliva ne moremo pričakovati, če gnojimo zelo siromašno in izčrpano zemljo z malimi dozami umetnih gnojil. Isto je z zemljo brez humusa ali z zelo suho zemljo. V suhih deluje gnojenje na vlažnih zemljah, kjer nima zrak dostopa. Včasih je krivo pomanjkanje apna. Apno je namreč poleg tega, da je rastlinska hrana, obenem tudi urejevalec koristnih procesov in izprememb v zemlji. Vendar je jasno, da samo apno zemlje ne more za stalno izboljšati.

Tudi za umetna gnojila je važen čas uporabe. Apneni dušik je zelo škodljiv, če ga trosimo istočasno s setvijo, ker uničuje mlade klice. Če kalijevo sol trosimo prekmalu, jo dež preveč izpira. Fosforna kislina v kostni moki se počasi raztaplja in jo je zato treba trositi že jeseni.

Neuspehi gnojenja je večsah posledica slabe obdelave zemlje, slabega semena, enostranskega kolobarjenja. Cel kup je torej činilcev, ki jih je treba upoštevati, če hočemo zagotoviti uspeh.

Odgovorni urednik: Dr. Milan Komer - Gorica

brzel čez neizmerno pokrajino smrti.

Minvale so ure in dnevi, kazalec na manometru je venomer padal, nas pa to ni več vznemirjalo, kajti sprijaznili smo se s svojo usodo. Kramljali smo, jedli, celo spali, kakor da bi se ne bilo zgodilo nič. Čutil sem samo čuden, grenak pritisk nekje okoli srca in grla kakor človek, ki je preživel veliko izgubo in se trudi, da bi jo pozabil, pa ne more.

Okoli poldneva smo bili že med 31. in 32. vzporednikom. Pripeka, dasi še precej huda, nas ni mučila več tako kakor preje, ker se na tej Lunini širini dviga sonce le pičlih šestdeset stopinj nad obzorje. Tu smo doživeli nepopoln sončni mrk, ki je trajal dve uri. Sonce, ki ga je prikrival Zemljin kolot, je izlivalo krvavordečo luč po mračni puščavi, ki je ležala pred nami.

Morali smo se ustaviti, ker v tej krvavi, slabi razsvetljavi nismo mogli prepoznati poti. Ko je sonce izginilo, je legla na nas senca in z njo hlad. Ogrnili smo se in stisnili skupaj ter čakali, da se sonce spet prikaže. Nad nami je še vedno v nepopisni krasoti gorel venec, ki je pršil vse naokoli pramene čudovitih barv, ko so našli psi izmenada začeli zavijati, najprej potihoma, potem pa vse glasneje in vse brezupneje. Preletel nas je leden drget; spomnili smo se noči pred O'Amorjevimi koncem.

(Nadaljevanje sledi.)